

Vägnön [Y 22]

Detta är en värdebeskrivning som ska förklara och förtydliga värdena inom riksintresset.

Id: Y 22

Namn: Vägnön

Kommun: Härnösand

Socken: Säbrå

Huvudsaklig karaktärstyp: Fornlämningsmiljö

Andra karaktärstyper: -

Dagens värdetext beslutad av RAÄ 1996:

Motivering:

Fornlämningsmiljö, typiskt exempel på norrländsk kuströsemiljö med stråk av bronsåldersrösen, delvis samlade i gravfält och där landhöjningsprocessen illustreras.

Uttryck för riksintresset:

Anläggningar av varierande former, där många är stora och innehåller kistor av stenhällar. Merparten ligger på en nivå av 25-30 m över havet, det finns även enstaka lägre liggande rösen och stensättningar (5-15 m över havet) som dateras till järnålder.

© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Skala 1:18000

Utbredning och landskap: Området täcker större delen av halvön Vagnön. Bebyggelsen består främst av fritidshus som är placerad invid stranden på halvöns västra sida. Ett större område är golfbana i övrigt är det framför allt relativt täta skogsområden.

Utdrag från RAÄ ordlista med landskaps- och miljötyper:

Fornlämningsmiljö: Miljö vars kulturhistoriska betydelse främst konstitueras av fasta fornlämnningar, deras relation sinsemellan och till naturmiljön.

Riksintressets värden:

- Typisk norrländsk kuströsemiljö med stråk av brons- och järnåldersrösen.
- Miljö som illustrerar landhöjningsprocessen.

Vägnön är en del av ett större område kring Älandsfjärden där det finns rikligt med gravar, de flesta är rösen och stensättningar men det finns också vissa höggravar. En platskontinuitet i området kan anas från bronsålder in i yngre järnålder och i vissa fall också medeltid då man hittat gravar anlagda på nivåer under åtta meter över havet. Det finns uddar där man har anlagt gravar under en tidsperiod av drygt 2800 år.

Inom riksintresset Vägnön finns det ett par miljöer som inom ett begränsat område innehåller lämningar från flera tidsperioder. Områdena har lämningar i form av rösen, stensättningar och högar som illustrerar landhöjningsprocessen och där man samtidigt kan följa en seglivad begravningsked. Följer man uddarna från bronsåldersrösen hamnar man i järnålderns gravmiljöer som ligger på en nivå närmre dagens strandlinje.

Det finns också så kallade topprösen inom riksintresseområdet, de har aldrig legat i strandkanten likt övriga lämningar i området men är typiska inslag i kuströsemiljöerna.

Så här syns riksintressets värden i landskapet:

Kopplingen till vattnet

Kuströsen har en stark koppling till vattnet och är uppförda i välexponerade lägen, ursprungligen väl synliga från de omgivande vattenvägarna. Bronsålderns lämningar i form av gravrösen visar genom sin utbredning på en kultur som verkar ha haft mycket starkt genomslag. Riksintresset Vägnön är en miljö rikt på den här typen av lämningar i form av gravrösen, stensättningar och gravhögar, de finns som enskilda gravar och samlade i gravfält. Rösen skiftar i utformning och storlek, från enklare rösen på bergshällar till de flera monumentala rösen med upp till 20 meter i diameter.

Fornlämningarna i landskapet

Området har en låg exploateringsgrad och nyuppförd bebyggelse ligger främst längs med dagens strandlinje och på en lägre nivå över havet än gravarna vilket medför att värdena är tydliga och begripliga inom riksintresset. De för riksintresset värdefulla fornlämningarna är tydligt avläsbara både som enskilda lämningar och i förhållande till varandra. På ett par platser inom riksintresset kan man särskilt tydligt urskilja landhöjningens effekter och det begravningskick som varit dominerande i området. Där kan man visuellt i det fysiska landskapet följa tidslinjen från bronsålderns miljöer till järnålderns gravmiljöer. I den ursprungliga farledens sträckning mellan Vägnön och fastlandet går numera landsvägen vilket gör att en del av det äldre rörelsemönstret bibehållits i området.

De två områden inom riksintresset som tydligast visar landhöjningen innehåller lämningarna RAÄ 39-40, 178, 188-189 och 41, 184, 175-177 (se karta). Området med lämningarna RAÄ 39-40, 178 och 188-189 ligger på grund av nyss gjord (september 2013) skogsröjning väl exponerat i landskapet, det

är visuellt mycket lätt avläsbart och även tillgängligt från landsvägen. Inför markberedning och avverkning av ett skogsområde med fornlämningar sågas träden närmast fornlämningar av på ca 1,3 meter och sparas som så kallade kulturstubbar. Kulturstubbarna markerar på så vis vart skyddade lämningar finns i landskapet. Inom detta område som är väldigt rikt på gravrösen är kulturstubbarna så länge de finns kvar till stor pedagogisk hjälp och gör att man får en större överblick av placeringen i landskapet och ger en tydligare bild av den mängd av rösen som finns i miljön. Kulturstubbarna lämnas kvar tills att de ruttnar ned naturligt.

I området med lämningarna 41, 184 och 175-177 ligger framförallt de på järnåldernivå lätt tillgängligt i nära anslutning till vägen. De på bronsåldersnivå ligger något mer otillgängligt inne i skogen och vägledning för att ta sig dit kan behövas, enklast är att nå dem är att gå längs med golfbanan. Via golfbanans vägar kan man ta sig till lämningarna RAÄ 174.

